Advies omtrent de herziening van de omroepmededeling

Karen Donders (IES)
Jan Loisen (IBBT-SMIT)
Caroline Pauwels (IBBT-SMIT)

Steunpunt Buitenlands Beleid
Lange Sint-Annastraat 7
B-2000 Antwerpen

PAPER
December 2008

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 1

2. DE STAATSSTEUNREGELS VOOR PUBLIEKE OMROEPEN 2

3. DE BESLISSINGSPRAKTIJK VAN DE EUROPESE COMMISSIE 4

4. RELEVANTE WIJZIGINGEN IN DE DRAFT OMROEPMEDEDELING 5
4.1. Inleiding en opzet van de mededeling 6
4.2. De rol van de publieke omroep 6
4.3. Het rechtskader 7
4.4. Toepasselijkheid van Artikel 87, Lid 1 8
4.5. De verenigbaarheid van staatssteun getoetst aan Artikel 87, Leden 2 en 3 9
4.6. De verenigbaarheid van staatssteun getoetst aan Artikel 86, Lid 2 9
4.6.1. Definitie 9
4.6.1.1. Marktontwikkelingen 9
4.6.1.2. Procedurele garanties 11
4.6.2. Toewijzing en toezicht 14
4.6.3. Financiering van de publieke omroep en de evenredigheidstest 15

5. EVALUATIE VOORGESTELDE WIJZIGINGEN 17

6. CONCLUSIE 19

7. GEBRUIKTE LITERATUUR 21

1. INLEIDING

Op vraag van de Vlaamse overheid, meer bepaald de Dienst internationaal Vlaanderen, geeft dit document een advies omtrent de **herziening** van de zogenaamde **Omroepmededeling**.[1] Deze mededeling betreft een compromis tussen de Europese Commissie enerzijds en de Europese lidstaten anderzijds omtrent een aantal algemene richtlijnen voor de toepassing van de Europese staatssteunregels op de financiering van openbaarrechtelijke omroepen. Op basis van de mededeling uit 2001 heeft de Europese Commissie een twintigtal beschikkingen omtrent publieke omroepfinanciering genomen. Deze beschikkingen hebben betrekking op de publieke omroepfinanciering in Portugal, Spanje, Italië, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Ierland, Nederland, Denemarken en Vlaanderen. De Europese Commissie wenst nu omwille van drie **redenen** de mededeling uit 2001 te herzien. Ten eerste, meent de Commissie dat door wijzigingen in het Europese regelgevende kader (zoals bijvoorbeeld de goedkeuring van de Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten), de omroepmededeling een aantal aanpassingen behoeft. Ten tweede, zijn de technologische en economische evoluties in de mediamarkt van die aard dat de mededeling uit 2001 niet langer *up-to-date* is. Ten derde, vindt de Commissie dat bepaalde principes in de mededeling op basis van haar beschikkingspraktijk verfijnd en verduidelijkt kunnen worden.

Dit advies beoogt, vertrekkende vanuit de sociaal-maatschappelijke relevantie van de openbaarrechtelijke omroep enerzijds en de bevoegdheidsverdeling tussen de Europese Commissie en de lidstaten (in dit dossier: de Vlaamse overheid) anderzijds, te duiden in welke mate de *draft* mededeling, die is voorgesteld door de Commissie begin november 2008, voor Vlaanderen aanvaardbare wijzigingen van de mededeling uit 2001 vooropstelt. Hierbij staan **twee aandachtspunten** centraal:

(i) In welke mate bestendigt de *draft* mededeling de bevoegdheidsverdelingen tussen de Europese Commissie enerzijds en de Vlaamse overheid anderzijds? Met andere woorden: wordt het Protocol van Amsterdam (1997) (cf. infra) gerespecteerd?[2]

---

1 Europese Commissie, *Mededeling betreffende de toepassing van de staatssteunregels op publieke omroepen*, 2001.

2 Noot: Nederland heeft na de eerste consultatie (januari 2008) over een herziening van de Omroepmededeling uit 2001 het initiatief genomen om de meeste lidstaten van de Europese Unie te

(ii) In welke mate is de voorgestelde *draft* in overeenstemming te brengen met belangrijke foci in het Vlaamse omroepbeleid, zoals bv. pluralistische mediaberichtgeving en culturele diversiteit?

Dit advies bestaat uit **zeven delen**:

(i) inleiding;
(ii) een beknopt overzicht van de staatssteunregels voor publieke omroepen;
(iii) een kort overzicht van de beslissingspraktijk van de Europese Commissie;
(iv) relevante wijzigingen in de *draft* Omroepmededeling en discussie;
(v) evaluatie van de voorgestelde wijzigingen;
(vi) conclusie; en
(vii) een overzicht van gebruikte literatuur.

2. DE STAATSSTEUNREGELS VOOR PUBLIEKE OMROEPEN

Het primaire gemeenschapsrecht verbiedt het gebruik van staatssteun. Meer bepaald, stelt Artikel 87(1) van het Verdrag dat iedere overdracht van **staatsmiddelen** die een **selectief voordeel** met zich meebrengt voor de begunstigde van de steun en **potentieel handels- en concurrentieverstorend is**, niet toegelaten is in de interne markt. Het Verdrag voorziet echter in een aantal uitzonderingen die het de lidstaten toelaten hun steun voor publieke omroepen te continueren. De belangrijkste bepalingen met betrekking tot publieke omroepfinanciering zijn het **Protocol van Amsterdam** (1997) en **Artikel 86(2)** van het Verdrag. Het Protocol van Amsterdam is een onderdeel van het Verdrag. Het erkent de specificiteit van het publieke omroepsysteem in meerdere lidstaten als volgt:

> *"De bepalingen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap doen geen afbreuk aan de bevoegdheid van de lidstaten om te voorzien in de financiering van de publieke omroep, voor zover deze financiering wordt verleend aan omroeporganisaties voor het vervullen van de publieke opdracht zoals toegekend, bepaald en georganiseerd door iedere lidstaat, en voor zover deze financiering de voorwaarden inzake het handelsverkeer en de mededingingsvoorwaarden in de Gemeenschap niet zodanig verandert dat het gemeenschappelijk belang zou worden geschaad, waarbij rekening wordt gehouden met de verwezenlijking van de opdracht van deze publieke dienst."*

---

verenigen tegen een verregaande wijziging van de Omroepmededeling. Dit initiatief wordt momenteel gesteund door 19 lidstaten. Ook Vlaanderen onderschrijft het Nederlandse standpunt.

Lidstaten en publieke omroepen hebben sinds het begin van de jaren ’90 - toen de eerste commerciële bedrijven de financiering van publieke omroepen in Brussel in vraag stelden - beklemtoond dat de lidstaten bevoegd zijn wat betreft de organisatie, taakdefiniëring en financiering van hun publieke omroep(en). Het Protocol is een bevestiging hiervan. Het is voor lidstaten en publieke omroepen dan ook een leidraad in onderhandelingen met de Europese Commissie over specifieke cases, alsook in de herziening van de Omroepmededeling.

De specifieke beschikkingspraktijk van de Europese Commissie refereert uiteraard naar het Protocol van Amsterdam, maar is grotendeels gebaseerd op Artikel 86(2) van het Verdrag en diens vertaling in de **Omroepmededeling** uit 2001. Artikel 86(2) van het Verdrag bepaalt dat de financiering van diensten van algemeen economisch belang, alhoewel staatssteun, toch verenigbaar kan zijn met het Verdrag en de Europese interne markt. Omroepdiensten worden beschouwd als diensten van algemeen economisch belang en maken, derhalve, gebruik van deze marge in het Verdrag. Wat betreft omroepdiensten gelden echter niet de algemene richtlijnen voor diensten van algemeen economisch belang, maar zijn er specifieke regels gemaakt.[3] Deze regels zijn te vinden in de Omroepmededeling. Ze schuiven **drie principes** naar voor. Ten eerste, de opdracht van een publieke omroep moet duidelijk omschreven zijn (ook als het een brede en holistische opdracht betreft) en uitdrukkelijk en expliciet toevertrouwd worden aan de publieke omroep die de begunstigde van de staatssteun is (**definitie**). Ten tweede, moet de overheid garanderen dat er een onafhankelijke controle is van publieke omroepen. M.a.w., men dient te controleren of publieke omroepen al dan niet hun taak vervullen (**controle**). Ten derde, dient steun proportioneel te zijn. De steun kan dus niet hoger zijn dan de netto-kost van de publieke taak die de omroep moet vervullen (**proportionaliteit**). De vraag naar evenredigheid van toegekende steunmechanismen impliceert tevens een duidelijke kostenallocatie (tussen publieke en commerciële activiteiten) en transparantie in de structurele en financiële organisatie van publieke omroepen. Transparantievereisten zijn vastgelegd in de Transparantierichtlijn.

3 Voor een verdere bespreking van diensten van algemeen economisch belang, zie Donders et al. 2008.

3. DE BESLISSINGSPRAKTIJK VAN DE EUROPESE COMMISSIE

Het is op basis van deze drie criteria dat de Commissie meer dan 20 beschikkingen omtrent de financiering van publieke omroepen in diverse lidstaten genomen heeft. Slechts drie beschikkingen zijn voor 2001 uitgevaardigd.[4] De verschillende beschikkingen kunnen onderverdeeld worden volgens de volgende typologie:

(i) beschikkingen die focussen op ad hoc financiering, compensatie voor schulden van een publieke omroep, het aanbieden van specifieke diensten ('s*ingle issue*' beschikkingen);

(ii) beschikkingen die voornamelijk gericht zijn op de reorganisatie van de financiële en organisatorische structuur van publieke omroepen ('*reform*' beschikkingen); en

(iii) beschikkingen die dieper ingaan op alle drie principes die door de Omroepmededeling gedefinieerd zijn ('*whole package*' beschikkingen).[5]

Single issue	***Reform***	***Whole package***
Phoenix/Kinderkanal, Duitsland 1999	Steun France Télévisions, Frankrijk, 2005	Financiering TV2/Danmark, Denemarken, 2004
BBC 24 News, Verenigd Koninkrijk, 1999	Steun RAI, Italië, 2005	ARD en ZDF, Duitsland, 2007
ZDF Medienpark, Duitsland, 2002	Steun RTVE, Spanje, 2005	VRT, Vlaanderen, 2008
BBC Digital Channels, Verenigd Koninkrijk, 2002		RTE, Ierland, 2008
BBC Digital Curriculum, Verenigd Koninkrijk, 2003		
Ad hoc steun RAI, Italië, 2003		
Ad hoc steun RTP, Portugal, 2003		
Ad hoc steun France 2 & 3, Frankrijk, 2003		
Recapitalisatie TV2/Danmark, Denemarken, 2004		
France 24, Frankrijk, 2005		
Compensatie schulden RTP, Portugal, 2006		
Ad hoc steun NOS, Nederland, 2006		
Ad hoc steun RTP, Portugal, 2006		
Sociaal plan voor RTVE, Spanje, 2007		
Compensatie verlies advertentie-inkomsten France Télévisions, Frankrijk, 2008		

Typologie van staatssteunbeschikkingen

4 Het betreft hier beschikkingen omtrent de financiering van de Portugese publieke omroep RTP (1996) en de oprichting van themakanalen door de BBC (BBC News 24) en ARD (Phoenix en Kinderkanal) (beide 1999).

5 Deze typologie is gebaseerd op het doctoraatsonderzoek van Karen Donders.

Het is duidelijk dat **de beschikkingen die focussen op alle aspecten van de publieke omroepfinanciering relatief recent en beperkt** zijn. Desalniettemin zijn ze karakteristiek voor de staatssteuncontrole van de Europese Commissie inzake publieke omroepen en zijn deze vier beschikkingen (en in het bijzonder de beschikkingen omtrent de financiering van de Duitse, Vlaamse en Ierse publieke omroepen) de inspiratie voor de belangrijkste voorstellen tot wijziging van de Omroepmededeling uit 2001.[6]

In deze beschikkingen staan meestal **vijf actiepunten** centraal:

(i) een duidelijke en precieze definiëring van de omroepopdracht;
(ii) een ex ante evaluatie van nieuwe mediadiensten, bestaande uit een beoordeling van de publieke waarde van een nieuwe dienst enerzijds en diens mogelijke effect op de markt anderzijds;
(iii) onafhankelijke (en bij voorkeur extern aan de publieke omroep) controleorganen;
(iv) een gelimiteerde opbouw van reserves (beperkt tot 10% van de jaarlijkse overheidssteun);
(v) meer transparantie in de financiële en structurele organisatie van publieke omroepen.[7]

4. RELEVANTE WIJZIGINGEN IN DE *DRAFT* OMROEPMEDEDELING

Het zijn deze vijf actiepunten die ook centraal staan in de – door de Commissie – voorgestelde wijzingen.

We geven een beknopt overzicht van de wijzingen in de *draft* mededeling[8] ten opzichte van de mededeling uit 2001. Hierbij houden we de structuur van de *draft* mededeling aan. Deze bestaat uit zes delen. Het laatste deel waarin de compatibiliteitscriteria (definitie, controle en proportionaliteit, cf. supra) besproken worden, zal het meest uitvoerig aan bod komen. Het is in dit deel dat de meest significante wijzigingen opgemerkt worden.

---

6 Het belang van deze cases voor de herziening wordt expliciet aangehaald in Riedl et al. 2008.
7 Voor een uitgebreid overzicht van de beschikkingspraktijk van de Europese Commissie, zie, Donders en Pauwels 2008.
8 De *draft* is terug te vinden via http://ec/europa.eu/competition/state_aid/reform/broadcasting_communication_nl.pdf.

4.1. Inleiding en opzet van de mededeling

§4-9 zijn gewijzigd. Ze introduceren de noodzaak van een *update* van de Omroepmededeling. Er wordt gewezen op de beschikkingspraktijk van de Europese Commissie (§4), technologische en economische veranderingen (§5) en juridische ontwikkelingen, zoals de Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten,[9] het *Altmark* arrest[10] en een nieuw kader voor diensten van algemeen economisch belang[11] (§6). Deze veranderingen, zo stelt de *draft*, maken een herziening van de Omroepmededeling noodzakelijk. De consultatie omtrent een herziening geeft, aldus de *draft*, aan dat er consensus bestaat omtrent het gebrek aan reflectie van de huidige beslissingspraktijk in de Omroepmededeling uit 2001 (§8).

Discussie: De **motivatie** voor een herziening van de Omroepmededeling is **niet problematisch**. Ondanks het feit dat zowel de Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten, als het *Altmark* arrest en het kader voor diensten van algemeen economisch belang niet noodzakelijkerwijs tot een herziening van de staatssteunregels voor de publieke omroepen zouden moeten leiden, nopen de gewijzigde markt- en technologische omstandigheden er alleszins wel toe het begrippenapparaat in de Omroepmededeling uit 2001 te herzien. §8 kan ter discussie gesteld worden. Indien men alle antwoorden die voortgekomen zijn uit de consultatieronde bekijkt, kan men afleiden dat de meeste lidstaten en publieke omroepen een *update* in het licht van de recente beschikkingspraktijk niet opportuun vinden.[12]

4.2. De rol van de publieke omroep

§17 bevat een wijziging ten opzichte van de Omroepmededeling uit 2001. Het volgende wordt gesteld:

> *"de rol van de publieke omroep bij de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen werd ook erkend door het UNESCO-Verdrag betreffende de*

9 Richtlijn 2007/65 omtrent Audiovisuele Mediadiensten.
10 ECJ, 24 juli 2003, Altmark, C-280/00.
11 Europese Commissie, beschikking C(2005)2673 omtrent de toepassing van Artikel 86, Lid 2 van het EG-Verdrag op staatssteun in de vorm van compensatie voor de openbare dienst die aan een bepaalde, met het beheer van diensten van algemeen economisch belang belaste, ondernemingen wordt toegekend, L312/67.
12 Voor de resultaten van de consultatie, zie:
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/reform/comments_broadcasting/index.html

bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen. Dit verdrag bepaalt dat elke partij 'maatregelen ter bevordering van de diversiteit van de media, onder meer via de openbare omroep' kan nemen."

Discussie: Dit is een relevante wijziging, die de financiering van de publieke omroep ondersteunt, in die zin dat de UNESCO Conventie omtrent **culturele diversiteit** een belangrijk politiek signaal is dat de vrijheid van landen vrijwaart om culturele (beschermings)maatregelen te nemen.

§18 betreft tevens een nieuwe paragraaf in de Omroepmededeling. Er wordt verwezen naar twee aanbevelingen van de Raad van Europa in 2007 waarin de rol van de publieke omroep, ook in nieuwe mediamarkten, erkend wordt.

Discussie: Ook dit is een relevante wijziging en houdt een expliciete erkenning of aanvaarding in van de crossmediale publieke omroep, conform het Protocol van Amsterdam.

4.3. Het rechtskader

§23 betreft een wijziging en introduceert de principes van het *Altmark* arrest (cf. supra) in de Omroepmededeling.

Discussie: **Deze wijziging is**, in navolging van het Vlaamse standpunt rond de toepasbaarheid van ***Altmark***,[13] **niet wenselijk**. Het *Altmark* arrest introduceerde vier criteria waaraan de financiering van diensten van algemeen economisch belang dienen te voldoen om alsnog niet als Staatssteun te kwalificeren volgens Artikel 87 van het EG Verdrag (i.e. (i) duidelijke definiëring en toewijzing van de opdracht; (ii) een objectieve controle van de opdracht op basis van bestaande parameters; (iii) proportionaliteit van de steun; en (iv) toewijzing op basis van een *tender* of bewijs van efficiëntie). De meeste lidstaten en publieke omroepen hebben zich steevast verzet tegen de toepassing van het *Altmark* arrest, dat zijn oorsprong vindt in de transportsector. Zij menen dat met name het vierde criterium, omwille van de specifieke ontstaansgeschiedenis van publieke omroepen in West-Europa, onmogelijk te vervullen is voor wat betreft steun aan publieke omroepen. De introductie van het arrest dat recentelijk nog

13 Europese Commissie, 22 februari 2002, Beschikking E8/2006 omtrent de financiering van publieke omroep VRT.

ietwat genuanceerd is door het Gerecht van Eerste Aanleg[14] – het Gerecht meende dat de Europese Commissie bepaalde criteria te rigide toepaste op de steun van de Deense openbare omroep TV2/Danmark – draagt niet direct bij tot het versterken van juridische zekerheid, aangezien nieuwe arresten dus mogelijkerwijs een meer flexibele interpretatie van *Altmark* met zich meebrengen.

§24 betreft een wijziging en introduceert het kader voor diensten van algemeen economisch belang (cf. supra).

Discussie: Ook de noodzaak van **de introductie van het kader voor diensten van algemeen economisch belang kan in vraag gesteld worden**. Dit kader stelt immers expliciet dat publieke omroepdiensten niet gedekt zijn in haar toepassing.

4.4. Toepasselijkheid van Artikel 87, Lid 1

§28 introduceert opnieuw het *Altmark* arrest.

Discussie: Zie bovenstaande opmerking over het *Altmark* arrest.

§35 en 36 betreffen wijzigingen ten opzichte van de oorspronkelijke Omroepmededeling. §35 stelt dat niet elke verandering in steun tot een vaststelling van nieuwe steun kan leiden. §36 gaat dieper in op de criteria die de Europese Commissie in overweging neemt in haar beoordeling van steun als nieuwe of bestaande steun.

Discussie: Deze criteria zijn in overeenstemming met de beslissingspraktijk van de Europese Commissie. De beslissingspraktijk van de Commissie wordt gekenmerkt door een eerder flexibele houding ten opzichte van de kwalificatie van steun als bestaande steun - deze optie wordt geprefereerd door lidstaten aangezien er in geval van bestaande steun geen mogelijkheid tot terugbetaling van eventuele overcompensatie bestaat. §35 is een expliciete versterking van deze flexibele houding.

14 GvEA, 22 oktober 2008, TV2/Danmark vs. Commission, Cases T-309/04, T-317/04, T-329/04, T-336/04.

4.5. De verenigbaarheid van staatssteun getoetst aan Artikel 87, Leden 2 en 3

Dit deel bevat een aantal kleine veranderingen. Het wijkt echter inhoudelijk niet af van de vorige Omroepmededeling en bouwt verder op een beschikking van de Europese Commissie in 1999 waarin gesteld werd dat de financiering van twee themakanalen (i.e. *Phoenix* en *Kinderkanal*) niet compatibel was op grond van Artikel 87, Lid 3 omdat de culturele uitzondering in dit artikel restrictief geïnterpreteerd dient te worden. De verwijzing naar deze beschikking is wel verhuisd van de tekst naar de voetnoot. Artikel 87, Lid 2 is niet relevant.

4.6. De verenigbaarheid van staatssteun getoetst aan Artikel 86, Lid 2

In dit deel zijn er heel wat veranderingen op te merken, hetgeen resulteerde in een aanzienlijk langere Omroepmededeling.[15] We zullen de wijzigingen per criterium (definitie, controle en proportionaliteit) bespreken en volgen hierbij dus de structuur van de Omroepmededeling zelf.

4.6.1. Definitie

Dit stuk is gevoelig uitgebreid. De subdelen over '**marktontwikkelingen'** (§51-55) en '**procedurele garanties'** (§56-64) zijn nieuw.

4.6.1.1. Marktontwikkelingen

§51 geeft aan dat publieke omroepen in de nieuwe media-omgeving de mogelijkheden die geboden worden door digitalisering mogen exploiteren. Men verwijst hier naar het principe van technologie-neutraliteit.

Discussie: Deze paragraaf erkent zeer duidelijk de crossmediale rol van publieke omroepen. Ze stelt echter ook dat mediadiensten, die geen programma's in de strikte zin zijn, voorafgaandelijk getest moeten worden. In de woorden van de Europese Commissie dienen de nodige 'garanties' voorhanden te zijn om te bepalen of dergelijke nieuwe diensten al dan niet binnen de opdracht van een publieke omroepvallen. Op dit punt van 'garanties' komen we later nog terug (cf.

15 In de oorspronkelijke Omroepmededeling (2001) telt deel zes 38 paragrafen (§25-62); in de voorgestelde draft zijn er dat 65 (§41-106).

infra). Het is hier belangrijk op te merken dat hoewel de Europese Commissie dus het cross-mediale karakter van dienstverlening door publieke omroepen erkent, ze tegelijkertijd extra garanties vraagt voor diensten die niet onder de traditionale notie van 'programma's' vallen. Deze opmerking is niet per se niet technologie-neutraal. Bijvoorbeeld, programma's die via internet of mobiel ter beschikking worden gesteld behoeven geen extra garanties. Het probleem van de extra garanties stelt zich met betrekking tot 'echte' nieuwe diensten (dus niet zozeer een televisieprogramma dat via internet aangeboden wordt). Hier stelt zich niet zozeer de vraag van technologie-neutraliteit, maar eerder de bevoegdheidsverdeling tussen lidstaten en de Europese Commissie. Het Protocol van Amsterdam stelt immers duidelijk, en dit geldt ook voor andere diensten van algemeen economisch belang, dat omroepdiensten door de lidstaten gedefinieerd worden. Indien lidstaten bepaalde nieuwe diensten als publieke omroepdienst definiëren, kan de Europese Commissie enkel interveniëren bij een vaststelling van een zogenaamde manifeste fout. **In welke mate de vraag voor extra 'garanties' inzake nieuwe diensten in overeenstemming is met de beperkte bevoegdheid van de Commissie inzake definiëring is dan ook de vraag**.[16]

De andere paragrafen in het deel omtrent marktontwikkelingen betreffen het aanbieden van betaaldiensten door publieke omroepen. De Europese Commissie stelt hier dat een vergoedingselement voor diensten niet per se problematisch hoeft te zijn (§52). De wijze van financiering bepaalt niet de status van een dienst van algemeen economisch belang. De Europese Hoven hebben dit trouwens al herhaaldelijk gesteld. De Commissie stelt echter in §53 dat het betalen van een vergoeding mogelijkerwijs een negatieve impact kan hebben op het universele karakter van de dienst waarvoor betaald dient te worden. Ze vervolgt dat "het feit dat een dienst niet meer universeel is, kan dan weer afbreuk doen aan de legitimiteit van de onderliggende overheidsfinanciering, die erin bestaat dat de hele samenleving een dienst verleend krijgt die sociaal, democratisch en cultureel van aard is" (§53). Betaaldiensten behoeven dus extra 'waakzaamheid' of, zoals Philip Lowe (DG Concurrentie) aanhaalde in een debat

16 De discussie omtrent de draft concentreert zich ook vooral op de vraag naar extra procedurele garanties. Dit werd bijvoorbeeld duidelijk tijdens het debat '*Brüsseler Mediengespräch: die Rundfunkmitteilung der Kommission auf dem Prufstand'*, georganiseerd door de vertegenwoordiging van *Rheinland Pfalz* (3 december 2008, Brussel). Dit debat, waarin vertegenwoordigers van de Europese Commissie, de commerciële omroepsector, het Nederlandse Ministerie voor Media en de *European Broadcasting Union* met elkaar in discussie treden, focuste voornamelijk op het punt van de procedurele garanties en, meer bepaald, de mate van detail hieromtrent.

met de lidstaten over de herziening van de Omroepmededeling, extra 'garanties'. Deze 'garanties' werkt de Commissie verder uit in het deel rond 'procedurele garanties' (cf. infra). De Commissie geeft met betrekking tot betaaldiensten, tot slot, nog een voorbeeld dat duidelijk niet als dienst van algemeen economisch belang gekwalificeerd kan worden. Het betreft hier onder andere het uitzenden van *premium content* (bv. *Champions' League* wedstrijden) op een *pay-per-view* of abonnementsbasis, belspelletjes, enz.

Discussie: Vooral wat betreft het aanbieden van *premium content* tegen betaling dienen lidstaten te beslissen in welke mate ze de Commissie in haar redenering volgen. **Dit stuk rond betaaldiensten gaat enigszins in tegen jurisprudentie van de Europese Hoven die consequent stellen dat de wijze van betaling geen invloed heeft op de kwalificatie van een dienst van algemeen economisch belang**. De Europese Commissie argumenteert echter dat het haar niet om de betaling per se gaat, maar eerder over de impact die een vergoeding kan hebben op het publieke karakter van de dienst. Ook hier kan men zich afvragen in welke mate de Europese Commissie bevoegd is zich in dit debat, dat essentieel rond de definiëring van de publieke omroep draait, te mengen.

4.6.1.2. Procedurele garanties

Het deel rond procedurele garanties (§56-64) is vrij uitgebreid en behandelt de voorwaarden volgens dewelke publieke omroepen nieuwe diensten kunnen verlenen. Deze voorwaarden leunen aan bij de Britse *Public Value Test*, waarin nieuwe diensten getest worden op hun toegevoegde publieke waarde enerzijds en mogelijke impact op de markt anderzijds.[17] De Europese Commissie is de mening toegedaan dat lidstaten moeten nagaan in welke mate 'significant nieuwe diensten' bijdragen aan de sociale, culturele en democratische behoeften van de samenleving en, tegelijkertijd, wat de mogelijke impact is op het handelsverkeer en de concurrentie. De Europese Commissie stelt dat een dergelijke 'test' genoodzaakt is door het Protocol van Amsterdam (§57). In recente communicatie omtrent de herziening van de Omroepmededeling heeft de Europese Commissie het stuk rond 'procedurele garanties' zelfs bedacht met de titel 'Amsterdam test'.

17 Voor meer uitleg over de *Public Value Test*, zie http://www.bbc.co.uk/bbctrust/framework/public_value_test/.

Procedurele garanties moeten geboden worden voor **significant nieuwe diensten** met **gepaste mechanismen**.

(i) Significant nieuwe diensten (§58)

'Nieuw' verwijst naar ontwikkelingen in de omroepmarkt, het huidige aanbod van publieke omroepen, het vernieuwende karakter van de dienst op het vlak van aanbodwijze (niet-lineair of *on demand*) of inhoudelijke vernieuwing. **'Significant'**, op zijn beurt, heeft betrekking op de financiële middelen die vereist zijn voor de ontwikkeling van de nieuwe dienst en de verwachte impact op de vraag.

(ii) Ex ante evalutie (§59-64)

Het belangrijkste actiepunt in deze *draft* is ontegensprekelijk de wens van de Europese Commissie om een *ex ante* evaluatie te introduceren voor significant nieuwe mediadiensten. De Commissie, die zich bewust is van het feit dat dit een gevoelig issue is, stelt:

> *"Het behoort tot de bevoegdheid van de lidstaten om het mechanisme te kiezen dat het meest geschikt is om ervoor te zorgen dat significant nieuwe diensten in overeenstemming zijn met het Protocol van Amsterdam, rekening houdend met de specifieke kenmerken van hun nationale omroepbestel."* (§59)

Niettegenstaande bovenstaande woorden, bevat de draft evenwel een aantal vrij gedetailleerde bepalingen omtrent de '*in's* en *out's*' van een dergelijke ex ante oefening. Zo wordt er gewezen op het recht voor derden om hun standpunt kenbaar te maken en dient de uitkomst van een beoordeling van een nieuwe dienst en onderliggende argumentatie openbaar te worden gemaakt (§59).

Voor de **beoordeling** van de **toegevoegde publieke waarde** dienen lidstaten de volgende criteria in overweging te nemen:

- De onderscheidende kenmerken van de dienst wat betreft doelstellingen, *content*, ontwerp, doelpubliek en bereik (voor betaaldiensten: impact op het universele karakter van dienstverlening; adequaatheid van tarieven);

- De impact van de dienst op (de diversiteit van) het totale aanbod van de publieke omroep en de toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande aanbod (§60).

Voor de **beoordeling** van een **potentiële marktimpact** dienen lidstaten de volgende criteria in overweging te nemen:

- *Counterfactual* analyse;
- Bestaand of substitueerbaar aanbod op de markt;
- Potentieel voor commerciële exploitatie;
- De marktpositie van de publieke omroep;
- De omvang van de particuliere concurrentie;
- Risico op *crowding out* van concurrentie;
- Mogelijke effecten op aangrenzende markten;
- Mogelijke effecten op markten in andere lidstaten (§61).

De beoordeling van een nieuwe dienst dient te gebeuren door een instantie die onafhankelijk is van het management van de publieke omroep. Indien een instantie in de publieke omroep de evaluatie uitvoert, dienen bepaalde *safeguards* voor onafhankelijkheid in acht genomen te worden (§62). Pilootprojecten, tot slot, kunnen opgestart worden zonder voorafgaandelijke test (§63).

§56-64 betreffen een grondige wijziging ten opzichte van de Omroepmededeling uit 2001. Bij deze wijzigingen kunnen een aantal kanttekeningen geplaatst worden.

Discussie: De Europese Commissie rechtvaardigt deze wijziging door te verwijzen naar haar recente beschikkingspraktijk in procedures rond de Duitse, Ierse en ook Vlaamse openbare omroepen. **De gedetailleerde beschrijvingen van de zgn. 'Amsterdam test' gaan soms echter verder dan die beschikkingspraktijk**. Zeker wat betreft de marktimpactanalyse is het onduidelijk in welke mate de betrokken lidstaten (Duitsland, Vlaanderen en Ierland) inderdaad een dergelijke verregaande analyse zullen uitvoeren.
De vraag van de Europese Commissie om een test te introduceren voor significant nieuwe diensten is volgens sommige lidstaten in strijd met het Protocol van Amsterdam dat de lidstaten toelaat om hun publieke omroepsysteem autonoom te organiseren. **Het is echter niet geheel duidelijk**

in het staatssteunrecht tot waar de bevoegdheden van de Commissie reiken. De bevoegdheden van de Commissie zijn vrij uitgebreid waar het de concurrentie en de realisatie van de interne markt betreft. In die zin is het vrij onvoorspelbaar of een test al dan niet zou kunnen.

Problematisch is niet zozeer de introductie van een test voor nieuwe diensten, noch de specificaties omtrent wat een significante dienst zou zijn. De specificaties omtrent wat een significant nieuwe dienst is, zijn vrij vaag en het is aan de lidstaten om vast te leggen welke diensten onderhevig zouden moeten zijn aan de test die door de Commissie gevraagd wordt.

Meer problematisch zijn de uitgebreide criteria die de Commissie naar voor schuift met betrekking tot zowel de evaluatie van de toegevoegde publieke waarde, alsook de mogelijke marktimpact van een nieuwe dienst. Deze criteria zijn te gedetailleerd en kunnen moeilijk in overeenstemming gebracht worden met de algemene regels omtrent diensten van algemeen economisch belang en - zelfs al noemt de Europese Commissie de test nu 'Amsterdam test' - met het Protocol van Amsterdam.

4.6.2. Toewijzing en toezicht

Er zijn twee wijzigingen wat betreft toewijzing en toezicht.

§67 stelt dat iedere uitbreiding van de opdracht vergezeld moet zijn van een vernieuwde toewijzing.

Discussie: Deze vernieuwing vindt zijn oorsprong in de beschikking omtrent de Duitse openbare omroepen ARD en ZDF (24 april 2007). Deze wijziging is weinig problematisch en is in lijn met de praktijk in de meeste lidstaten. Ook in Vlaanderen is het zo dat, wanneer de VRT bijvoorbeeld een nieuw kanaal opricht, het hier voorafgaandelijk uitdrukkelijk toestemming voor moet krijgen. Dit is vastgelegd in het belangrijkste document van toewijzing, nl. de Beheersovereenkomst.

§69 stelt dat toezicht enkel effectief kan zijn indien uitgevoerd door een externe controle-instantie.

Discussie: Deze wijziging is problematisch voor sommige lidstaten waarin controle toevertrouwd is aan interne controle-organen (zoals bv. de *BBC Trust* of de Duitse *RundfunkRäte*). In Vlaanderen is er een vrij grote diversiteit aan controle-organen en zijn er een aantal externe controle-organen. Meer bepaald de Vlaamse Regulator voor de Media, die tijdens de lopende staatssteunprocedure tussen de Vlaamse overheid en de Europese Commissie opgericht is, wordt beschouwd als een dergelijke effectieve en externe controle van de VRT. Voor Vlaanderen is deze wijziging dus niet problematisch en in lijn met de huidige situatie.

4.6.3. Financiering van de publieke omroep en de evenredigheidstest

Ook het deel over evenredigheid (of proportionaliteit) is aanzienlijk gewijzigd. De wijzigingen zijn echter minder ingrijpend dan de wijzigingen m.b.t. definiëring, toewijzing en controle. De wijzigingen bestaan voornamelijk uit verduidelijkingen zoals bv. in §76. In deze paragraaf beklemtoont men nog eens duidelijk dat er een precieze en duidelijke opsplitsing tussen publieke en commerciële activiteiten dient te zijn, om op die manier tot een duidelijke kostenallocatie te komen. Dat is niet nieuw, maar wordt wel nog eens extra in de verf gezet. Dergelijke wijzingen kunnen nog opgemerkt worden.

De belangrijkste wijzigingen vinden we terug in §86, 93-97, 102-104.

§86 maakt gewag van niet enkel een boekhoudkundige scheiding tussen commerciële en publieke activiteiten, maar eventueel – als suggestie – van een **structurele of functionele scheiding**. Een dergelijke scheiding van activiteiten maakt het volgens de Commissie al a priori eenvoudiger om kruis-subsidiëring, en dus marktverstoring, te voorkomen. De Commissie zegt hierover dan ook het volgende: "daarom roept de Commissie de lidstaten op om, bij wijze van goede praktijk, functionele of structurele scheiding van aanzienlijke en splitsbare commerciële activiteiten te overwegen". Een dergelijke praktijk wordt niet als de regel geformuleerd, maar het spreekt voor zich dat – eens opgenomen in een definitieve herziene Omroepmededeling – de Europese Commissie er wel zal op hameren in lopende staatssteunprocedures.

Discussie: Ook dit is op zich geen problematisch wijziging. Het betreft hier de introductie van een **suggestie** tot structurele scheiding. Het is echter niet noodzakelijk verplicht om een dergelijke structurele of functionele scheiding te introduceren. Met name in kleine lidstaten, lijkt dit vrijwel onhaalbaar.

§93-97 betreffen de mogelijkheid voor publieke omroepen om **financiële reserves** op te bouwen. De staatssteunregels houden in dat publieke omroepen enkel en alleen gecompenseerd mogen worden voor de netto kost van hun publieke omroep. Enige 'winst' mag derhalve niet gemaakt worden. De Commissie introduceert nu de regel van een **10% maximum** op reserves. Dit wil zeggen dat publieke omroepen tot 10% van de jaarlijkse publieke compensatie van hun opdracht mogen 'reserveren'. Lidstaten moeten dan wel de voorwaarden voor dergelijke reserves formuleren. In uitzonderlijke gevallen mogen publieke omroepen ook grotere (zgn. ge-oormerkte) reserves aanleggen. Dergelijke reserves moeten dan voorbehouden zijn voor niet recurrente en belangrijke investeringen, zoals bijvoorbeeld de digitalisering van *content*.

Discussie: De introductie van een 10% maximum aan reserves is ook in Vlaanderen, als gevolg van een staatssteunprocedure, reeds geïntroduceerd. Het betreft hier dus niet iets dat verder zou ingaan op de autonomiteit van Vlaanderen inzake haar omroepbeleid. **Een norm, hoe arbitrair ze ook is, is sowieso wenselijk en verhoogt de juridische zekerheid voor publieke omroepen**.

§102-104 betreffen mogelijk marktverstorend gedrag van publieke omroepen. Opnieuw wordt er hier een speciale vermelding gemaakt van *premium content* en betaaldiensten.

Discussie: Op zich is dit niet problematisch. Doch, kan de vraag gesteld worden of deze voorbeelden doorheen de Omroepmededeling herhaald dienen te worden. Het geeft hun enigszins toch een exceptionele status ten opzichte van andere omroepdiensten.

5. EVALUATIE VOORGESTELDE WIJZIGINGEN

De *draft* die de Europese Commissie heeft voorgesteld begin november bevat een aantal lovenswaardige en wenselijke wijzigingen. Rekening houdend met de Vlaamse autonomie inzake het publieke omroepbeleid en de bepalingen van het Protocol van Amsterdam kan er wel gesteld worden dat enige waakzaamheid met betrekking tot een aantal andere wijzigingen geboden is. Het gaat dan meer bepaald over het introduceren van gedetailleerde procedurele garanties waaraan significant nieuwe diensten zouden moeten voldoen.

Wat betreft de **positieve wijzigingen** bevat deze *draft* een duidelijke erkenning van de crossmediale rol van publieke omroepen. Deze crossmediale rol wordt versterkt in de Omroepmededeling door ondermeer te verwijzen naar recente communicaties van de Raad van Europa. Daarenboven worden sommige aspecten van de vorige Omroepmededeling opgefrist en/of verduidelijkt. We verwijzen bijvoorbeeld naar de reserves. Ook de bekommernissen van de Europese Commissie op het vlak van nieuwe dienstverlening zijn niet noodzakelijkerwijs onwenselijk. In die zin dat het belangrijk is publieke omroepen en lidstaten te responsabiliseren over de uitbreiding van de publieke omroepopdracht naar nieuwe mediamarkten (staatssteunperspectief) of de meer optimale vervulling van bestaande doelstellingen door middel van nieuwe diensten (omroepbeleidsperspectief). Bepaalde principes zoals het verzekeren van inspraak van derde partijen (zonder evenwel deze partijen de opdracht te laten definiëren), het verhogen van transparantie in procedures omtrent nieuwe diensten, e.d. zijn principes van '*good governance*' en men dient hier dan ook niet per se weigerachtig tegenover te staan.

Desondanks bevat de *draft* ook een aantal **problematische wijzigingen**. Vier elementen in het bijzonder verdienen aandacht. Ten eerste, de introductie van het ***Altmark*** arrest. Het lijkt bijzonder ongelukkig dit arrest in de Omroepmededeling te introduceren. Er bestaat immers geen consensus omtrent de toepasbaarheid van het arrest op publieke omroepen. Ten tweede, wat betreft de definiëring van de openbare omroepopdracht, introduceert de *draft* **(te) gedetailleerde regels**. De Commissie overstijgt het niveau van richtlijnen of principes en begeeft zich op glad ijs door verscheidene criteria voor bv. een 'Amsterdam test' te definiëren. Ten derde, is het ook aan te raden het deel rond ***premium content*** **en betaaldiensten** nog eens aandachtig te evalueren. Het

introduceert de idee dat betaaldiensten ook onderhevig zouden moeten zijn aan een 'Amsterdam test' – een uitspraak die geen juridische basis vindt in de jurisprudentie van de Europese gerechtshoven. Tot slot, dient ook opgemerkt te worden dat het recente **arrest van het Gerecht van Eerste Aanleg**[18] over een eerdere beschikking van de Europese Commissie omtrent de financiering van **TV2/Danmark** (2004), bepaalde wensen van de Commissie op losse schroeven zet. Het Gerecht neemt in haar arrest - dat weliswaar teruggaat tot steunmaatregelen uit 1995, maar desalniettemin toch zeer relevant is voor de huidige context - op verschillende punten zeer duidelijk positie in voor wat betreft bepaalde actiepunten van de Commissie voor de Omroepmededeling. Ten eerste, wat betreft de ex ante evaluatie, stelt de Europese Commissie dat overheden moeten nagaan welke de impact van een nieuwe dienst op de markt is. Hierbij is het belangrijk het bestaande marktaanbod in rekening te nemen (cf. supra). Het Gerecht stelt echter zeer duidelijk dat "*to make the definition of the broadcasting SGEI dependent […] on the range of programming offered by the commercial broadcasters would have the effect of depriving the Member States of their power to define the public service*" (§123). In die zin lijkt het onwaarschijnlijk dat de Commissie alsnog vasthoudt aan de implementatie van een markttoets voor nieuwe mediadiensten. Ten tweede, meent de Commissie dat de status van betaaldiensten als diensten van algemeen economisch belang enigszins problematisch is en derhalve extra aandacht van de lidstaten behoeft. Ook over dit punt laat het arrest geen twijfel bestaan. Een dienst van algemeen belang, zo stelt het Gerecht, wordt gedefinieerd in functie van het algemeen belang en niet in functie van de financieringsmethode. Ten derde, wat betreft de reserves, stelt het Gerecht dat het al dan niet gebruiken van reserves op geen enkele manier aanduidt of er disproportionele steun wordt verleend. Het bestaan van reserves, in zoverre ze proportioneel zijn, is dus niet noodzakelijkerwijs problematisch. Het invoeren van een arbitraire grens (in casu, 10%) lijkt ook in die optiek een moeilijk - alhoewel, zoals eerder aangehaald, een wenselijk initiatief van de Europese Commissie - haalbare kaart.

Samenvattend is dit evenwel geen negatieve evaluatie van het initiatief van de Europese Commissie om de Omroepmededeling te herzien. Omwille van juridische zekerheid en snelle veranderingen in de sector is een herziening wenselijk. Sommige bekommernissen van de Europese Commissie

18 GvEA, 22 oktober 2008, TV2/Danmark vs. Commission, Cases T-309/04, T-317/04, T-329/04, T-336/04.

worden ook zeker gedeeld door vele lidstaten. De problemen die zich stellen, doen zich vooral voor op het balanspunt tussen de bevoegdheden van Commissie en lidstaten. Dat is niet uniek voor het publieke omroepdossier. Iedere interventie met ondersteuningsmechanismen van lidstaten steunt op verzet. Het verzet tegen bepaalde wijzigingen in de Omroepmededeling is omwille van de hierboven aangehaalde punten zeker gerechtvaardigd. Het mag echter niet vervallen in het naar voor schuiven van *doom*scenario's waarin de Europese Commissie tot doel zou hebben de publieke omroep te marginaliseren. De beschikkingspraktijk van de Europese Commissie wijst uit dat dit, ondanks het marktfalen en het *level-playing-field* perspectief van waaruit de Commissie onvermijdelijk vertrekt, niet het geval is. Derhalve is – in overeenstemming met de Europese vereiste voor loyaliteit van de lidstaten - een constructieve, doch besliste aanpak van de Vlaamse overheid aangaande deze *draft* vereist.

6. CONCLUSIE

Kortom, de herziening van de Omroepmededeling en de hieruit resulterende *draft* – voorgesteld door de Europese Commissie – moet, rekening houdend met de Vlaamse bekommernissen ter zake (i.e. het behoud van autonomie wat betreft het publieke omroepbeleid) met enige terughoudendheid bekeken worden. **Alhoewel Vlaanderen de basisprincipes van de Omroepmededeling uit 2001 onderschrijft** – namelijk een duidelijke definitie van de omroepopdracht, objectieve controle van de performantie van publieke omroepen en evenredigheid van toegekende steunmechanismen – **is de voorliggende draft te gedetailleerd**. De wijzigingen in de *draft* zijn met andere woorden vaak in strijd met de huidige bevoegdheidsverdelingen tussen de Europese Commissie enerzijds en Vlaanderen anderzijds. De *draft* is wel niet per se in tegenspraak met belangrijke doelstellingen in het Vlaamse mediabeleid zoals het vrijwaren van een pluralistische berichtgeving en culturele diversiteit. Wat betreft dat laatste, neemt de *draft* zelfs een specifieke vermelding naar de UNESCO Conventie op.

Tot slot, dringen twee vragen omtrent deze herziening zich op:

1. In welke mate biedt deze *draft* meer rechtszekerheid of juist niet?
2. Welke actiepunten kunnen er voor de Vlaamse overheid geïdentificeerd worden?

Wat betreft de **rechtszekerheid**, lijkt het dat meer details ook meer rechtszekerheid induceren. Dit is ook het argument van de Europese Commissie. Tot op zekere hoogte is dit een juist argument. Duidelijke principes, zoals de vraag naar onafhankelijke controle en de specificaties hieromtrent, verhogen juridische zekerheid voor lidstaten, publieke omroepen en hun concurrenten. En ook principes zoals voorafgaandelijke controle voor nieuwe diensten geven aanleiding tot meer rechtszekerheid. In verscheidene beschikkingen, ondermeer een beschikking omtrent de Vlaamse openbare omroep VRT, is dit principe van voorafgaandelijke controle van nieuwe diensten trouwens reeds omgezet in zogenaamde 'dienstige maatregelen'. Dat gebeurde uiteraard in het kader van een *case-by-case* benadering. Het draagt echter bij tot rechtszekerheid om een dergelijk principe ook op te nemen in de Omroepmededeling. De details van zulke ex ante oefening dienen echter niet per definitie de rechtszekerheid. Ze kunnen ook meer klachten uitlokken en ertoe leiden dat de Europese Commissie het voortouw neemt in het beleid omtrent de publieke omroep. Dat creëert verwarring en is niet wenselijk. Niet voor publieke omroepen en de lidstaten, maar ook niet voor de Europese Commissie. Zelfs indien meer gedetailleerde criteria voor een ex ante evaluatie de rechtszekerheid bevorderen, dient nog altijd een afweging gemaakt te worden met de politieke wenselijkheid van een *case-by-case* benadering en het behoud van autonomie in het omroepbeleid door de lidstaten.

Op het vlak van **actiepunten**, lijkt het ons aangewezen te focussen op de paragrafen die criteria voor een ex ante evaluatie identificeren. Deze paragrafen zijn essentieel, wil de Vlaamse overheid een flexibele, doch gecontroleerde, overgang naar een multimediale publieke omroep vrijwaren. Het risico bestaat dat, in het bijzonder, de criteria omtrent een eventuele marktimpactanalyse de expansie van de VRT naar nieuwe markten te zeer zou vertragen en, in mindere mate, beknotten. De taken van de VRT moeten evenwel, in eerste instantie, vanuit een publieke omroepethos en de behoeften van de burger/consument gedefinieerd worden.

7. GEBRUIKTE LITERATUUR

Donders, Karen en Caroline Pauwels. 2008. Does EU Policy challenge the digital future of public service broadcasting? *Convergence* 14(3) 295-311.

Donders, Karen; Pauwels, Caroline en Jan Loisen. 2008. Het Europese staatssteunbeleid en de openbare omroep: welke antwoorden voor de VRT? *Working paper* Vlaams Steunpunt Buitenlands Beleid.

ECJ, 24 juli 2003, Altmark, C-280/00.

Europese Commissie, 22 februari 2002, Beschikking E8/2006 omtrent de financiering van publieke omroep VRT.

Europese Commissie, beschikking C(2005)2673 omtrent de toepassing van Artikel 86, Lid 2 van het EG-Verdrag op staatsteun in de vorm van compensatie voor de openbare dienst die aan een bepaalde met het beheer van diensten van algemeen economisch belang belaste ondernemingen wordt toegekend, L312/67.

Europese Commissie, Mededeling betreffende de toepassing van de staatssteunregels op publieke omroepen, 2001.

Europese Gemeenschappen. Richtlijn 2007/65 omtrent Audiovisuele Mediadiensten.

GvEA, 22 oktober 2008, TV2/Danmark vs. Commission, Cases T-309/04, T-317/04, T-329/04, T-336/04.

Tosics, Nora; Van de Ven, Ronald en Alexander Rield. 2008. Funding of public service broadcasting and State aid rules - two recent cases in Belgium and Ireland. *Competition Policy Newsletter* (3) 81-84.

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/reform/comments_broadcasting/index.html

http://ec/europa.eu/competition/state_aid/reform/broadcasting_communication_nl.pdf.

http://www.bbc.co.uk/bbctrust/framework/public_value_test/.

Contact:

Karen Donders
Institute for European Studies
Pleinlaan 15, 1050 Brussel
02/629.15.67
Karen.donders@vub.ac.be

Jan Loisen
Vlaams Steunpunt Buitenlands Beleid
Lange Sint-Annastraat 7, 2000 Antwerpen
03/275.56.47
Jan.Loisen@vub.ac.be

Prof. Dr. Caroline Pauwels
Studies on Media, Information & Telecommunication, partner van het Interdisciplinary Institute on Broadband Technology (IBBT-SMIT)
Pleinlaan 9, 1050 Brussel
02/629.16.29
Caroline.Pauwels@vub.ac.be

Karen Donders is onderzoeker bij het Institute for European Studies (VUB). Ze werkt aan een doctoraal proefschrift omtrent de impact van het Europese staatssteunbeleid op de financiering, organisatie en taakdefiniëring van de openbaarrechtelijke omroep in de Europese Unie. Ze is tevens verbonden aan het onderzoekscentrum IBBT-SMIT (VUB). **Jan Loisen** is onderzoeker bij het Vlaams Steunpunt voor Buitenlands Beleid. Hij beëindigt een proefschrift dat peilt naar de internationale handelsregulering (in de Wereldhandelsorganisatie) van audiovisuele goederen en diensten. Hij is als onderzoeker tevens verbonden aan IBBT-SMIT. **Caroline Pauwels** is Hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel. Ze doceert er o.a. vakken over mediabeleid, media-economie, en Europees mediabeleid. Ze is directeur van het onderzoekscentrum IBBT-SMIT.